

FALKENBERGS
KOMMUN

Riktlinje för trygghetsskapande välfärdsteknologi inom vård och omsorg

Diarienummer	Fastställt av Socialnämnden	Datum för fastställande 2017-06-01
Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentet gäller för Vård och omsorgsverksamhet socialnämnden	Giltighetstid 2019-05-31
Revideringsansvarig Socialnämnden	Revideringsintervall Vartannat år	Reviderad datum
Dokumentansvarig (funktion) Socialnämnden	Uppföljningsansvarig och tidplan Kvalitetsavdelningen, Socialförvaltningen	

FALKENBERGS KOMMUN

Innehåll

BAKGRUND	3
FALLBESKRIVNINGAR	4
Fallbeskrivning 1	4
Åtgärd - Tillsyn med stöd av personal	4
Åtgärd	5
Fallbeskrivning 2	6
Åtgärd - Tillsyn med stöd av personal	6
Åtgärd - Tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik	6
Tillsynen görs till exempel genom att:	6
Vinster för den enskilde vid användning av trygghetsskapande teknik	6
Fallbeskrivning 3	7
Åtgärd - Tillsyn med stöd av personal	7
Åtgärd - Tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik	7
Vinster för den enskilde vid användning av trygghetsskapande teknik	7
Insatser och åtgärder	7
God kvalitet	7
Frivillighet och samtycke	8
Riskanalys för vårdbehov	8
METOD FÖR INFÖRANDE I VERKSAMHET	9
Behov	9
Bedömning	9
Checklista för behovsanalys av tillsyn som ska genomföras av personal eller med stöd av trygghetsteknik	9
1. Inventera och analysera problembilden	9
2. Vilka andra åtgärder har prövats?	9
3. Beskriv de uppskattade vinsterna/förväntade effekterna för individen	9
Genomförande	9
Dokumentation	10
Uppföljning	10

FALKENBERGS KOMMUN

BAKGRUND

Vuxna personer med nedsatt beslutsförmåga kan ha betydande svårigheter att fatta välgrundade beslut. Det kan medföra att de i sin vardag i hög grad blir beroende av stöd till exempel i form av olika hjälpmedel eller genom att andra vägleder i stort och smått. De kan ha stora svårigheter att bedöma konsekvenserna av sina handlingar. Det medför risker för att de själva men också andra i deras närhet kan komma till skada. För anhöriga kan det leda till en ohållbar situation. Det kan också leda till att personal i vård och omsorg ställs inför svåra avvägningar. Personalen kan till exempel känna sig tvingade att snabbt avgöra hur de ska handla i en akut situation för att å ena sidan avvärja risk för skada, å andra sidan för att inte med olika begränsningar eller tvång inskränka den enskildes rörelsefrihet. En passiviserande tillvaro kan bli följden om fokus alltför ensidigt inriktas på att begränsa risker för skador.

Begränsningar och tvång är olämpliga av flera skäl. För den person som till exempel får sin rörelsefrihet inskränkt innebär det också en inskränkning av grundläggande fri- och rättigheter och en förlust av värdighet.

Begränsningsåtgärder är olämpliga också därför att de kan leda till försämrad funktionsförmåga. Begränsningsåtgärder medför en ökad risk för flera av de skador man vill förhindra.

Det finns mycket annat som kan och bör prövas och som kan leda till att de situationer som annars skulle lett till begränsningsåtgärder inte uppstår eller kan bemötas på annat sätt. Andra insatser som hemtjänst, avlastning eller tekniska hjälpmedel kan i stor utsträckning underlätta för anhöriga. Säkra omgivningar för promenader kan eliminera risken för att någon kommer vilse.

Följande riktlinjer baseras på:

- Västerås stads utvecklade modell med utgångspunkt i de rättsliga förutsättningarna.
- IVO:s dokument om bedömningsstöd vid tekniska lösningar för äldreomsorg. (Se bilaga Samtycke/Bedömningsstöd)

Med trygghetsskapande teknik avses exempelvis följande typer av hjälpmedel:

Trådlöst trygghetslarm som för individen möjliggör att kunna kalla på hjälp av personal både inne på ett boende och i dess närliggande utomhusmiljö. Trygghetslarmet ska för den enskilde möjliggöra både aktiva och passiva larmmöjligheter.

Med aktivt larm menas att den enskilde självständigt trycker på larmknapp för att påkalla hjälp från personal. Med passivt larm menas att personen inte gör en medveten aktiv knapptryckning utan att larmet aktiveras genom till exempel en dörrpassage.

Trygghetslarm med ny teknik bidrar till att den enskilde, utifrån sin förmåga, på ett tryggt sätt klarar att självständigt förflytta sig både inomhus och i närliggande utomhusmiljö.

Genom ökad möjlighet till självständiga förflyttningar kan fler tillfällen för aktivering och sociala kontakter möjliggöras.

FALKENBERGS KOMMUN

Vid användning av trygghetslösning förbättras den enskildes möjlighet till kontinuerlig och trygg tillsyn. Den enskildes möjlighet till god nattsömn stärks trots behov av tillsyn under natt. Trygghetslösningar kan till exempel vara individanpassade rörelsesensorer och trygghetskamera. Sensorer kan även användas genom ett så kallat ”sensorgolv” där sensorer är placerade under golvbeläggning.

Trygghetslösning utifrån individens behov kan bidra till fallförebyggande åtgärder. Exempelvis kan trygghetslösningar kopplas till belysning vilket minskar risken för fall under natten.

Att använda tekniska hjälpmedel och i detta fall olika typer av trygghetslarm kräver enligt Socialstyrelsen alltid den enskildes samtycke. Att inhämta samtycke från en person med nedsatt beslutsförmåga kan i vissa situationer vara mycket svårt eller helt omöjligt.

Det finns en översiktlig vägledning från myndigheter inom området för tillämpning av rättsfrågorna när det gäller den praktiska användningen av tekniklösningarna. Vid användning av dessa tekniklösningar aktualiseras dock ett antal rättsfrågor. Mot bakgrund av detta och Västerås stads positiva erfarenheter av att använda nya trygghetslösningar har därför ett nytt arbetssätt ”Västeråsmodellen” utvecklats. Syftet är att på bästa sätt använda ny trygghetskapande teknik inom vård och omsorg med utgångspunkt i de rättsliga förutsättningarna och med fokus på att säkerställa individens rätt till god vård och omsorg. Modellen ska säkerställa att införandet och användningen i verksamheten sker på ett sådant sätt att god kvalitet kan bibehållas och utvecklas, att individens rätt till trygghet och skydd för integriteten säkerställs och att varje åtgärd och insats utgår ifrån individens behov.

FALLBESKRIVNINGAR

Följande fallbeskrivningar beskriver hur individer med nedsatt beslutsförmåga kan få stöd samt insatser i särskilt boende. Med vårdteam menas sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut och socialt omsorgsansvarig.

Fallbeskrivningarna ger även en utgångspunkt för de rättsliga bedömningarna. Ingen av de individer som är föremål för insatser befinner sig i en situation där hen kan leva ett helt självständigt liv. Oavsett användningen av trygghetsteknik förekommer även i nuläget insatser som på olika sätt inkräktar eller påverkar individens fri- och rättigheter.

Fallbeskrivning 1

Kvinna med demenssjukdom som bor på äldreboende. Klarar självständigt att resa sig upp från liggande i säng till stående men drabbas ofta av yrsel. Som en följd av demenssjukdomen glömmer hon ibland att använda sitt gånghjälpmedel och har inte förmåga att aktivt påkalla hjälp med befintligt trygghetslarm. Efter ett benbrott på grund av fall på toaletten bedömer vårdteamet stor risk för ytterligare fall. Kvinnan bedöms ha behov av tillsyn flera gånger per natt.

Åtgärd - Tillsyn med stöd av personal

FALKENBERGS KOMMUN

Utifrån teambedomning ska tillsyn under natt genomföras två gånger per timme. Tillsyn görs genom att personal går in i lägenheten en kort stund för att kontrollera att personen ligger kvar i sin säng. Personen har inte kunnat ge sitt medgivande till utvidgade tillsynsbesök.

Kvinnan får sin nattsömn störd och vaknar ofta i samband med tillsynsbesök. Hon visar sitt starka ogillande att personalen kommer in i lägenheten, både med ord och kroppsspråk. Vid flera tillfällen när personal kommit in sitter personen vaken på en stol för att ”hålla koll på tjuvarna”. Efter en vecka med tillsyn av personal faller kvinnan på nytt. När personalen kommer in i lägenheten efter 30 minuter hittas hon åter på badrumsgolvet.

Åtgärd – Tillsyn med trygghetskapande teknik

Tillsyn med stöd av trygghetskapande teknik Trygghetslösning med passivt larm ger personer som inte har förmåga att självständigt aktivera larm en utökad möjlighet att påkalla hjälp.

Utifrån teambedomning ska tillsyn under natt genomföras med trygghetskapande teknik. Tillsynen kan göras till exempel genom att:

Sensormatta placeras under madrass i personens säng. Sensormattan sammankopplas med en rörelsesensor på golvet. Sensormattan känner när individen ligger i sin säng. Ett tyst larm som inte stör individen genereras först när personen är på väg att resa sig upp eller reser sig upp. Larmet går till personalens larmmottagare. Personal får omedelbar vetskap om att personen är på väg upp ur sängen vilket möjliggör snabb åtgärd det vill säga att gå till personen och ge stöd utifrån behov.

Lägenhet utrustas med sensorgolv. Sensorgolv innebär att rörelsesensorer finns under golvbeläggning. Sensorområde runt säng aktiveras. När personen kliver på golvet genereras ett tyst larm som inte stör individen.

Larm går till personalens larmmottagare. Personal får omedelbar vetskap om att personen är på väg upp ur säng vilket möjliggör snabb åtgärd att gå till personen och ge stöd utifrån behov.

Lägenhet utrustas med trygghetskamera. Trygghetskameran är kopplad till en rörelsesensor. När personen kliver upp ur sängen aktiveras trygghetskamera genom rörelsesensor. Tyst larm som inte stör individen går till personalens larmmottagare och inloggning för tillsyn med trygghetskamera görs. Utifrån tillsyn med trygghetskamera kan personal bedöma om åtgärd behöver vidtas.

Vinster för den enskilde vid användning av trygghetskapande teknik Personen har inte kunnat ge sitt medgivande till utvidgade tillsynsbesök. Tillsyn med trygghetskapande teknik gör att personen kan ges kontinuerlig tillsyn, inte endast tillsyn som begränsas till de stunder som personal är närvarande. Kvinnan får snabbt och utan dröjsmål stöd från personal då larm ger omedelbar vetskap när hon behöver hjälp. Tyst larm stör inte den enskilde. Risken att personen blir liggande på golvet efter ett fall utan personalens vetskap minimeras.

FALKENBERGS KOMMUN

Personens möjlighet till ostörd nattsömn ökar. Det störande ljud och ljus som uppkommer när personalen frekvent kommer in i bostaden minimeras.

Personens oro som uppkommit för att ”hålla koll på tjuvarna” minskar.

Fallbeskrivning 2

Man som bor på äldreboende. Har svårigheter att självständigt klara av att sköta sina toalettbesök under natten. Han har ett tydligt behov av tillsyn för att få rätt stöd vid rätt tillfälle. Som en följd av sin demenssjukdom har mannen inte förmåga att aktivt påkalla hjälp med befintligt trygghetslarm. Under natten måste personalen veta när mannen vaknar och kliver upp ur sängen för att gå till toaletten. Om han inte får stöd av personal utträttar han sina behov på andra ställen än toaletten. Vårdteamet bedömer att han behöver regelbunden tillsyn under natten. Tillsyn av personal ska göras varannan timme.

Personen vaknar vid oregelbundna tider. Ofta när personalen kommer är mannen redan uppe och har utträttat sina behov på fel ställe.

Åtgärd - Tillsyn med stöd av personal

Utifrån teambedömning ska tillsyn under natten genomföras en gång per timme. Mannen har inte kunnat ge sitt medgivande till den utökade tillsynen.

Nattpersonalen beskriver att det är svårt att veta vilken rytm personen har under natten. Trots tillsyn händer det flera gånger i veckan att mannen vaknat mellan besöken och gjort sina behov på fel ställe.

Åtgärd - Tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik

Utifrån teambedömning ska tillsyn under natt genomföras med trygghetsskapande teknik.

Tillsynen görs till exempel genom att:

Rörelsesensor placeras på golv. Tyst larm som inte stör individen genereras när personen för benen över sängkanten och reser sig upp. Larm går till personalens larmmottagare. Personal får omedelbar vetskap om att personen är uppe ur sängen och möjliggör snabb åtgärd det vill säga att gå till personen och ge stöd utifrån behov.

Lägenheten är utrustad med ett sensorgolv. Sensorområde runt sängen aktiveras. När personen kliver på golvet genereras ett tyst larm som inte stör individen. Larm går till personalens larmmottagare. Personalen får omedelbar vetskap om att personen är uppe ur sängen vilket möjliggör snabb åtgärd det vill säga att gå till personen och ge stöd utifrån behov.

Vinster för den enskilde vid användning av trygghetsskapande teknik

Tillsyn med trygghetsskapande teknik gör att personen kan ges kontinuerlig tillsyn, inte endast tillsyn som begränsas till de stunder som personal är närvarande. Mannen får snabbt stöd från personal då larm ger omedelbar vetskap om när personen lämnat sängen. Att kunna utföra sina toalettbesök med vägledning från personal kan bidra till att stärka personens självkänsla och integriteten men också en ökad möjlighet för individen att hålla god hygien i sin bostad.

FALKENBERGS KOMMUN

Personens möjlighet till ostörd nattsömn ökar. ”Onödigt spring” i lägenheten minimeras. Det störande ljud och ljus som uppkommer när personalen frekvent kommer in i bostaden minimeras. Användning av tysta larm som inte stör individen bidrar till en lugn boendemiljö.

Fallbeskrivning 3

Kvinna med demenssjukdom och boende på äldreboende. Personen förflyttar sig obehindrat utan hjälpmedel både inomhus och i den närliggande utomhusmiljön. Vårdteamet har bedömt att det finns risk för att hon inte självständigt kan orientera sig på boendet, inte heller i den närliggande utomhusmiljön. För att möjliggöra trygga och självständiga förflyttningar finns behov av tillsyn.

Åtgärd - Tillsyn med stöd av personal

Personen måste alltid ha en personal med sig när hon lämnar avdelningen. Om personal inte finns tillgänglig får individen vänta vilket kan skapa ökad oro och frustration. När personal alltid närvarar för tillsyn kan personens känsla av självständighet och egen integritet påverkas negativt. Kvinnan har inte kunnat ge sitt medgivande till utökad tillsyn med personal. Aktivitetsmöjligheterna begränsas utifrån personalens möjligheter att närvara vid promenader.

Åtgärd - Tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik

Personen erbjuds att bära ett trådlöst trygghetslarm. Larmet möjliggör för personen att kunna påkalla hjälp av personal både inne på ett boende och i närliggande utomhusmiljö. Med stöd av passivt larm från entrédörr eller passage ut från trädgården får personal vetskap om när personen lämnar boendet. Larm kommer omgående till personalens larmmottagare vilket möjliggör snabbt stöd utifrån personens behov. Stödet kan till exempel vara att personal möter upp personen och erbjuder sällskap på promenaden.

Vinster för den enskilde vid användning av trygghetsskapande teknik

Alla personer har rätt till utomhusvistelse utifrån sina behov och önskemål. Tillsyn med trådlöst trygghetslarm gör att den enskilde utifrån sitt behov kan ges kontinuerlig tillsyn, inte endast tillsyn som begränsas till de stunder som personal är närvarande. Att inte begränsa personens rörelseområde till en viss del av boendet ger ökade möjligheter till aktiviteter och stimulans. Personens känsla av självständighet och egen integritet påverkas positivt. Begränsande åtgärder minimeras eller kan helt undvikas. Boendets möjlighet att efterlikna en normal hemmiljö ökar.

Insatser och åtgärder

God kvalitet

Vid användning av vissa typer av tekniklösningar, till exempel trygghetskamera/nattkamera, fattas ett biståndsbeslut enligt SoL och enligt LSS. Vid användning av andra typer av tekniklösningar utgår man istället från vårdteamets samlade

FALKENBERGS KOMMUN

bedömning av åtgärder i vardagen med ett evidensbaserat arbetssätt. Detta gäller till exempel användning av larmmattor, sensorer och liknande åtgärder.

Gemensamt för alla typer av insatser och åtgärder enligt såväl HSL, SoL och LSS är att god kvalitet ska säkerställas i vård och omsorg gentemot den enskilde.

Frivillighet och samtycke

En utgångspunkt är att insatser och omsorg bygger på frivillighet. Det finns dock olika nivåer av samtycke och även olika sätt för den enskilde att uttrycka sin inställning.

Vid användning av vanligt förekommande insatser utan teknikinslag, som till exempel att installera lås på ytterdörren, bör insatsen ha föregåtts av samtal med den enskilde där vårdteamet utifrån individens förutsättningar beskriver sin bedömning att insatsen behövs och där individens inställning efterfrågas. Samma gäller att sätta upp ett schema för nattillsyn genom regelbundna fysiska besök i individens bostad.

Till stor del genomförs denna typ av insatser efter vårdteamets professionella bedömning av individens behov och individens egen frivillighet till insatsen består i praktiken i att ett samtycke eller positiv viljeinriktning efterfrågas och information och beskrivning av insatsen anpassas efter individens förutsättningar.

Detta är särskilt svårt att genomföra då vård och omsorgstagaren har helt eller delvis nedsatt beslutsförmåga. God kvalitet kräver då att individens samtycke och inställning kontrolleras återkommande, för att säkerställa att ett lämnat samtycke fortfarande finns. I vissa situationer får vårdteamet göra en samlad bedömning av individens inställning och vilken fysisk reaktion individen ger då insatsen prövas. Visar denne oro och blir störd av nattillsyn genom fysiskt besök i bostaden ska det uppfattas som att samtycke inte finns.

Risakanalys för vårdbehov

Till stöd för vårdteamets bedömning av vilka behov av insatser som är lämpliga för varje individ används inom vård och omsorg ett strukturerat arbetssätt för att bedöma och åtgärda risker för äldre.

Senior alert, det vill säga ett nationellt kvalitetsregister som är ett vanligt förekommande arbetsredskap i detta arbete. Vårdteamet runt den äldre det vill säga sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut och socialt omsorgsansvarig gör kontinuerligt gemensamma riskanalyser och aktivitetsbedömningar.

Utifrån kartläggning genomförs åtgärder samt uppföljning. Så långt det är möjligt medverkar den äldre vid analys och planering av åtgärder.

För personer med demenssjukdom används även kvalitetsregistret BPSD- registret, Beteendemässiga och psykiska symtom vid demens. Att använda registret i det dagliga arbetet ger ökade möjligheter till en personcentrerad omvårdnad. Vårdteamet ges möjlighet att arbeta strukturerat med skattning, analys, omvårdnadsåtgärder och uppföljning utifrån individens behov.

Kartläggning och åtgärder dokumenteras inom HSL och SOL. Utifrån valda problemställningar och åtgärder sker uppföljning i det dagliga arbetet samt vid teamträffar.

FALKENBERGS KOMMUN

METOD FÖR INFÖRANDE I VERKSAMHET

Behov

Den enskildes behov ska alltid ligga till grund för vilken typ av tillsynsinsats som är aktuell. Generella tillsynsinsatser utan behovsbedömning ska inte förekomma.

Bedömning

Bedömningsprocessen ska vara lika oberoende om tillsyn ska ske med stöd av personal eller med stöd av trygghetsskapande teknik. Behovet bedöms av boendets vård- och omsorgsteam. Den enskilde involveras utifrån sin förmåga. Vårdteamet det vill säga sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut och socialt omsorgsansvarig gör aktivitetsbedömning och/eller riskanalys till exempel utifrån Senior Alert och BPSD-skattning. ”Checklista för behovsanalys av tillsyn som ska genomföras av personal eller med stöd av trygghetsteknik” ska användas. Med stöd av checklistan ska individens uppskattade vinster lyftas fram i de olika alternativen.

Checklista för behovsanalys av tillsyn som ska genomföras av personal eller med stöd av trygghetsteknik

Följande frågor ska besvaras för att få ett bra underlag för bedömning av tillsyn, om åtgärder är tillåtna, lämpliga och rätt metod i den aktuella situationen.

1. Inventera och analysera problembilden

Beskriv vilka inträffade händelser som föranleder att ni vill använda tillsyn som stödåtgärd

Vilka tider på dygnet uppstår problemen? Hur ofta har problemen inträffat?

På vilka platser eller i vilka utrymmen?

2. Vilka andra åtgärder har prövats?

Beskriv vilka andra åtgärder som redan har prövats och varför dessa inte bedöms som tillräckliga.

3. Beskriv de uppskattade vinsterna/förväntade effekterna för individen

- om tillsyn sker med stöd av personal
- om tillsyn sker med stöd av trygghetslösning

Genomförande

Tillsyn ska anpassas utifrån den enskildes behov: typ av situationer, tid på dygnet, intervaller. Vid användande av trygghetsskapande teknik ska individuella inställningar göras utifrån den enskildes behov.

FALKENBERGS KOMMUN

Vid biståndsbeslutad tillsyn nattetid ska trygghetsskapande teknik med trygghetskamera/nattkamera prövas i första hand.

Dokumentation

Behov, bedömning och uppföljning ska dokumenteras enligt HSL och SOL.

Uppföljning

Uppföljning ska ske kontinuerligt i vardagliga situationer där förändringar av behov hos den enskilde blir tydliga. Senior Alert och BPSD skattning bör användas även vid uppföljning. Den enskildes reaktioner vid de olika tillsynsalternativen samt individens uppskattade vinster ska iakttas.